

"Öyle hadsiz lemeât-ı hayatiye bir cilvesi olan hayat-ı vâcibeye, zevâl ve fenâ yanaşamaz." cümlesini izah eder misiniz?

Dünya üzerinde, şeffaf şeyler üstünde parlayan ve yansıyan ışık huzmeleri, nasıl güneşin varlığını ispat ediyor ise, aynı şekilde kainatta sayısız bir şekilde bulunan hayat cilveleri ve tecellileri de, sonsuz ve ezeli olan bir **Hay** sıfatına işaret edip ispat ediyor. Kainatta bulunan bütün canlılık ve hayatların toplamı; Allah'ın **Hay** isminin bir pırıltısı, bir küçük cilvesi mesabesindedir yani. Bu hayatların ölümlü ve fani olması, bu hayatı veren zatın baki ve ezeli bir hayat sahibi olduğunu gösteriyor.

"Meselâ, nasıl gündüzde çalkanan bir deniz yüzünde ve akan bir nehir üstündeki kabarcıklarda görünen güneşçikler gitmeleriyle arkalarından gelen yeni kabarcıklar, aynen gidenler gibi güneşçikleri gösterip gökteki güneşe işaret ve şehadet ederler ve zeval ve vefatlarıyla bir daimî güneşin mevcudiyetine ve bekasına delâlet ederler. Aynen öyle de her vakit değişen kâinat denizinin yüzünde ve tazelenen hadsiz fezasında ve zerrat tarlasında ve bütün hadisatı ve fânî mevcudatı kucağına alarak beraber çalkanan zaman nehrinin içinde mahlûkat, mütemadiyen sür'atle akıp gidiyorlar, zâhirî sebepleriyle beraber vefat ediyorlar. Her sene, her gün bir kâinat ölür, bir tazesini yerine gelir."

"Ve zerrat tarlasında, mütemadiyen seyyar dünyalar ve seyyal âlemler mahsulâtı alındığından, elbette kabarcıklar ve güneşçikler zevalleriyle daimî bir güneşi gösterdikleri gibi, o hadsiz mahlûkat ve mahsulâtın vefatları ve zâhirî sebepleriyle beraber kemâl-i intizamla terhisleri, gündüz gibi şüphesiz, güneş gibi zâhir bir kat'iyette bir Hayy-ı Lâyemutun, bir Şems-i Sermedînin, bir Hallâk-ı Bâkînin ve bir Kumandan-ı akdesin vücub-u vücudu ve vahdeti ve mevcudiyeti, kâinatın mevcudiyetinden bin derece zâhir ve kat'îdir diye bütün mevcudat ayrı ayrı ve beraber şehadet ederler. (1)

Baki ve ezeli olan bir hayata, zeval ve faniliğin yanaşması zatında mümkün değildir. Çünkü iki zıddın bir arada olması mantık açısından mümkün değildir. Yani Allah hem ezeli diri olacak, hem de fani olacak, bu iki zıddın cem olması aklen ve mantıken mümkün değildir. Allah ya ezeli olarak diridir ya da *-haşa-* fanidir, ikisi ortasında bir halde olması kabil değildir. Onun fani olmadığı bütün eserleri ile sabittir. Zaten vacip bir zatın gerekliliği aklen vaciptir.

---

(1) bk. [Şualar, On Beşinci Şuâ ve El-Hüccetü'z-Zehra, Birinci Makam.](#)